

Rafael Subirachs (Vic, 1948) ha editat, per fi, juntament amb Maria del Mar Bonet, els 'Cants d'Abelone', de Joan Vinyoli. De la seva etapa als Setze Jutges ençà, ha musicat nombrosos poetes, de Verdaguer a Martí i Pol, passant per Salvat-Papasseit, Riba o Ferrater, i ha unit així tradició i modernitat. Autor d'una obra sense fisures, Subirachs és un músic compromès a fer diàfana la realitat que l'envolta.

“Catalunya té
pocs revulsius”

JORDI PLAY

“La gent s'ha refugiat en sí mateixa, en la família, a guanyar diners, a buscar el benestar per unes sortides molt individualistes.”

A bans de començar l'entrevista, Subirachs recorda Ramon Barnils, “l'home —diu— que sempre m'havia rebut en aquesta casa i amb el qual tenia una molt bona relació”. Després de les preguntes es pren el seu temps per meditar la resposta. També enmig de certes respostes s'atura per trobar el discurs adequat. Durant tota la conversa, però, Subirachs parla amb convicció.

—Quan sorgeix el projecte dels *Cants d'Abelone*?

—L'any 1984 Joan Vinyoli estava malalt i reclòs a Vallvidrera. El seu editor i amic, Xavier Folch, va dir-li a la Maria del Mar Bonet, que era veïna de Vallvidrera, que no el deixés sol. Perquè, com tota la gent gran malalta, necessiten aquest reconfort. En una de les visites que li va fer, Vinyoli va deixar anar que estava treballant, des de feia anys, en els *Cants d'Abelone*, i que serien molt bons per ser cantats. Aquell mateix any la Maria del Mar va posar-me els poemes damunt la taula i ben aviat vaig tenir les melodies.

—Què ha passat des de llavors fins ara, que heu editat el disc?

—Un gran procés de depuració que hem necessitat per saber que allò havia madurat. Algunes obres comprometen molt. Ens hauríem precipitat si

ho haguéssim fet abans i encara ens quedem amb el dubte de si algunes coses serien millorables.

—Què representa per a vostè

Abelone?

—*Abelone* és una cançó d'amor.

Una cançó d'un desig i el buit que aquest no pot arribar a satisfer.

Un motor vital extraordinari. La feminitat en el sentit més filosòfic i a la qual, en aquest cas, em sento molt proper. *Abelone* és un cant complex.

—Amb els anys heu gravat molts discs, però reconeixeu que no us agrada fer-ho. Per què?

—El disc no és en si mateix un objectiu. La música és un fet social i el seu objectiu és la reunió. Això és un pensament universal de tots els sociòlegs de la música. Quan l'engranatge de la música ha de passar pels mitjans de comunicació de masses, l'important és vendre, no comunicar. Quan he dit que no m'agradava gravar, volia dir que el més important ni tan sols és la música, sinó la reunió social. Això, d'alguna manera, s'ha perdut. Fins a l'extrem que molts prefereixen escoltar una orquestra gravada que en directe perquè diuen que sona més bé. Tot això és empobriment musical. Les obres han de ser executades davant d'altres persones. Fins i tot l'electroacústica. La música com a mobiliari no és un objectiu, tot i que entenc que funcioni.

—Quina diria que és la situació musical del país?

—Altament pobre. Té uns dèficits greus si la comparem amb la de França o Itàlia, que són els països veïns que conec una mica. Les activitats musicals minven, es tanquen associacions de músics, delegacions de joventuts musicals, s'agafa part del capital i es posa en llocs que no corresponen, es magnifiquen exageradament certs músics novells i es perd la dimensió del que és el treball de promoció d'uns aprenents amb la d'uns professionals. Tots es posen al mateix sac per una falta de planificació, per manca d'unes empreses que entenguin les necessitats dels diferents nivells de desenvolupament.

—És desencertada la política cultural?

“No tenim opinió pròpia perquè no ens la deixen formar i això és un risc. Ara cal aixecar ponts de diàleg, no tòpics que encarcaren el pensament”

—Hi ha hagut una política cultural que ha volgut acaparar la música per exercir un protectorat i s'ha fet mal a la cultura. Tots els paternalismes són dolents. S'ha fet amb bona intenció, però sense calcular les conseqüències de l'emancipació dels grups professionals. I ara ens trobem que aquell funcionariat de les èpoques del franquisme, musicalment parlant, no ha pogut superar la seva vida. Aquí, però, també passa com a França, que els músics professionals que es volen guanyar les garrofes fan música del barroc sense sentir-ne la necessitat. Només perquè en Jack Lang diu “anem a recuperar el patrimoni de la música barroca francesa”. I un seguit d'empreses comencen la producció i uns musicòlegs intenten recuperar, revisar, restaurar partitures, i et trobes que un músic amb una sensibilitat romàntica o contemporània, per guanyar-se la vida, comença a tocar el violí barroc. Una cosa és que els músics i les empreses busquin els seus *partner* i les seves afinitats. Una altra cosa és que les afinitats vinguin provocades per unes polítiques de govern que creen falses necessitats. El músic no pot evolucionar perquè es troba entrebancat per aquests oportunistes que, d'altra banda, també tenen dret a guanyar-se la vida. A causa de la falta de planificació tothom entra a “robar pomes d'allà on n'hi ha”.

—És un peix que es mossega la cua...

—Parlant amb col·legues músics veiem que no hi ha sortida. Fins i tot al nivell que plantejges aquesta entrevista no puc parlar. No podem parlar, ningú ens escolta. Les institucions fan la seva campanya cultural i institucional. El Mercat de la Música Viva de Vic no té, per exemple, un objectiu musical clar. És més aviat promoció de la ciutat. És un joc egoista en què la música és allò de “cornut i pagar el beure”. El dia que trobin un altre objectiu de mercat, els músics es trobaran més despallats que no abans i més empobrits perquè això esgota i despista l'energia del jovent.

—Com es pot superar aquesta això?

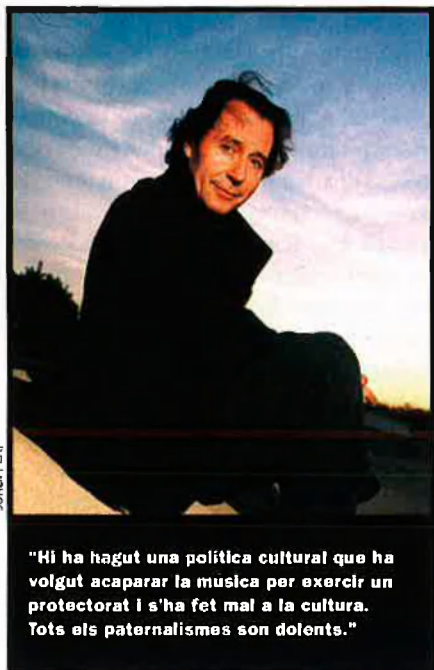
—No em veig en cor de plantejar-ho. Caldria que fossin les empreses, les que ho fessin. Des de la soledat d'un creador o un intèrpret poca cosa s'hi pot fer.

—I en aquest panorama que planteja, què n'ha quedat, de la Nova Cançó?

—Crec que molt i que allò segueix. Una vegada en Raimon deia que era Cançó a seques. A mi em va doldre. Sempre serem Nova Cançó. La Cançó és una cosa més àmplia que ens remet als segles XVI, XVII, XVIII, XIX. Nosaltres vam sortir d'un franquisme, d'una República, d'una altra dictadura i d'unes guerres carlines. Aquest tronc a què em remeto, del qual molta gent acomplexada no vol parlar, és la nostra riquesa i la Nova Cançó n'és una de les darreres etapes. Després vindrà el rock en català, que han intentat posar en el sac de la globalització i que han volgut camuflar. És cert que sona semblant a un grup de música de qualsevol altra ciutat d'Occident, però forma part d'aquest monòlit.

—I per al futur, quins projectes té?

—No treballo en la immediatesa. L'any que ve caldrà mirar el segle XIX entorn a dues figures emblemàtiques, que són Gaudí i Verdàguer. Els seus respectius anys s'estan preparant i curiosament tots dos tenen uns punts comuns de contacte socials, però també de sensibilitat, amb les contradiccions d'aquella època. Estem treballant les cançons que escol-

JORDI PUJOL

"Hi ha hagut una política cultural que ha volgut acaparar la música per exercir un protectorat i s'ha fet mal a la cultura. Tots els paternalismes són dolents."

taven Gaudí i Verdaguier i el que passava en els salons de Barcelona, de Menorca, de Vic, de Tortosa, de Reus, de València. Allà on hi havia una mica d'activitat cultural promoguda per unes burgesies locals inquietes. Volem entendre què passava.

—Quins són aquests punts en comú entre Gaudí i Verdaguier que suggereix?

—En el Verdaguier d'aquella jovialitat inicial, un home d'un físic generós, podem intuir-hi el seu benestar i que té satisfetes les seves inquietuds morals, mentals i físiques. Comparem-lo amb el final de la seva vida, gairebé físic, cap pelat, com si tingués una malaltia greu, i que va morir malalt de moral. Cal preguntar-se què va passar entremig. Verdaguier és només un catalitzador de les contradiccions de l'època. El mateix passa amb Gaudí. Com arriba aquest home, que tenia una inquietud mística, a desenvolupar aquest radicalisme de l'automarginació, a no voler-se vincular a una vida plena, social i política? Tot això són realitats inquietants quan les mires. Penses que en el mateix moment, i abans, a la Provença hi havia tot de pintors de Flandes que venien a gaudir de la llum, o altres com Gauguin, contemporanis de Verdaguier i Gaudí, que viuen una realitat molt diferent a àmbit personal.

Aquí fan un camí que, com diu el gran poeta Jordi Pere Cerdà, "la cultura a Catalunya encara no ha superat el complex que representa no haver revisat la Inquisició". Gaudí i Verdaguier van desenvolupar-se sota el paraigua d'una gent que van fer un retrocés gairebé a l'època feudal. Era un capitalisme català amb aspiracions feudals, potser per manca d'un estat nació. Cal conèixer el passat per veure com les generacions del present projectem el nostre futur.

—Serà difícil reeixir en el centenari d'aquestes dues figures?

—Sí, perquè no hi ha voluntat. Em temo que l'objectiu és vendre postals als japonesos, per dir-ho metafòricament. Seran centenaris pel que fa a les agències de viatges, més que no pas una imbrincació de les universitats i la societat civil i altres institucions.

—Aquesta superficialitat en la cultura és conseqüència de l'actitud de la societat o de la manca institucional de projectes de futur?

—Hem d'estar agraïts, a Pujol i alguns altres, per haver aconseguit vint-i-cinc anys de pau. Això, però, també té la seva lectura immobilista. No permet que puguin haver-hi canvis. La força de Pujol rau en el fet que pot dir als seus oponents que la necessitat de canvi encara no la senten prou forta perquè hi hagi una solució. Els poders polítics a Catalunya estan en una còmoda posició a causa del desmembrament de l'oposició i de la manca de perspectives polítiques empresarials. Fins que tot això no sorgeixi hi ha poc a fer. El que se'ls ha de dir, als Mas i als Pujols, és que facin atenció, que permetin que aquestes empreses puguin desenvolupar-se sense trampes, sense ofegaments, sense acaparar la cultura en benefici de la seva necessària capitalització a falta d'altres capitals reals.

—S'albira un canvi?

—És que si no ens morim. Hi ha veus que estan dient que això s'acaba. S'acabarà en aquesta línia. Ens morirem de goig, "d'èxit democràtic", per haver-nos posat en aquest suposat i hipotètic benestar.

—Sembla però que no s'estigui massa per aconseguir-lo...

—La gent s'ha refugiat en si mateixa, en la família, a guanyar diners, a buscar el benestar per unes sortides molt individualistes. En el fons, la gent espera que surti algú que expressi allò que sent. La funció dels líders és omplir-se la boca de la necessitat de tots, de manera que ens representen. Però és que això tampoc ho saben fer. Fallen les comunicacions entre el Parlament de Catalunya i la ciutadania. Hi ha només una comunicació entre unes oligarquies locals que s'han apropiat de les economies regionals i es fan pactes d'estabilitat entre unes empreses i el Parlament. Són petites dictadures encobertes que no beneficien en res.

—No és molt esperançador el que diu.

—En un moment de perill, com el que estem vivint, cal obrir ponts de diàleg. Ens movem en uns tòpics, consignats des dels mitjans de comunicació, que segueixen les pautes que els diuen des del Parlament o del partit del govern. No tenim opinió pròpia perquè no ens la deixen formar i això és un risc. Ara cal aixecar ponts, no tòpics que encarcaren el pensament. Catalunya té pocs revulsius. No hi ha un James Joyce, salvant la distància amb una gran potència cultural com és el món anglosaxó. En Jesús Moncada és un gran escriptor, un costumbrista molt bo, com Pla. També n'hi ha d'altres com ell que no deixen que surti el seu revulsiu. En Boadella, per exemple, ha jugat aquest paper en el teatre. Però és "un bufó", com ell diu, que només fa focs d'encenalls. No deixa de ser un ninot per cremar. A Barcelona, anar-lo a veure esdevé un enfrontament amb determinats ambients. I no n'hi ha, per tant. D'altra banda, si ho és, i ho podem discutir els uns i els altres sense negar-nos, ens fa bé. A mi em fa por la negació implícita que alguns sectors volen exercir. La força d'Albert Boadella és la llibertat d'expressió que ningú li pot negar.

Joan Esculies